

Det är väl bara att dansa?

En studie utifrån kön om mina upplevelser av att dansa

Halling

av

Klara Andersson

Institutionen för danspedagogik Självständigt arbete 15 hp Kandidatprogrammet i danspedagogik, Folkdans Vårterminen 2019	Handledare: Katarina Lion Examinator: Lena Hammergren
--	--

STOCKHOLM UNIVERSITY OF THE ARTS | STOCKHOLMS KONSTNÄRLIGA HÖGSKOLA

ABSTRACT

Andersson Klara

Come on, it's just to dance! A study about my experiences of dancing Halling

This thesis is based on my own experiences of dancing Halling, a type of folk dance. Halling is commonly referred to as a male or masculine dance. This has been entangled in the problems I have had with the dance, as I have felt uncomfortable performing all the movements to their full extent. Therefore, I have researched my experiences of this dance through a practical study with a focus on specific movements that I have struggled with. Combining the findings of my practical study with theories about feminism, gender and masculinity has shown me that, while my problem is complex, it is nevertheless possible to structure into two parts of my own understanding. The first part concerns the movement that make up the dance. Through my research I was able to deal with some of the problems that I had with specific movements, and this led me to the conclusion that the movements of Halling in themselves do not have to be problematic in a gendered way. The second part concerns Halling within its context, and the way that its representation and the expectations surrounding it affect me and my dancing. The study has also shown me that being a pedagogical role model is a very complex situation where it is not only important for me to be aware of the choices I make but also the person I am in the teaching situation.

Keywords: Dance, Folk dance, Halling, Female perspective, Feminism, Experience, Gender, Woman, Practice based research, Role model

Nyckelord: dans, folkdans, Halling, kvinnligt perspektiv, feminism, upplevelse, kön, genus, kvinna, praktisk undersökning, förebild

Innehållsförteckning

1	Inledning	2
1.1	Bakgrund	3
1.2	Syfte.....	4
1.3	Frågeställning.....	4
1.4	Begreppsförklaring	4
1.5	Kunskapsöversikt och tidigare forskning	6
1.6	Teorier: Feminism, genus, maskulinitet	9
1.7	Metoder	10
2	Undersökning.....	12
2.1	Tillvägagångssätt i praktisk undersökning.....	12
2.2	Filmklippen.....	19
3	Analys	19
3.1	Negativa upplevelser och Svårigheter	20
3.2	Positiva upplevelser	22
3.3	Process.....	23
4	Diskussion och sammanfattning	27
4.1	Hallingens tillgänglighet – dansen och rörelserna	27
4.2	Tillgängliggörande av Halling – kontextens påverkan utifrån mitt perspektiv som kvinna	29
4.3	Vidare forskning	32
4.4	Utvärdering av arbetsprocess och metodval.....	32
4.5	Sammanfattning.....	33
5	Käll- och litteraturlista	34
5.1	Andra källor	36
6	Bilagor	37

1 Inledning

Jag är i en ljus danssal med trägolv på Dans och Cirkushögskolan (DOCH) i Stockholm under en lektion i folkdans och vi studenter har fått i uppgift att röra oss framåt, på snedden, göra ett kruk och en accent i den ordningen, om och om igen i relation till musiken. Alla jobbar enskilt och gör delarna av dansen olika länge och med olika många upprepningar. Några av rörelserna känns vardagliga och grundläggande, som en bas att utgå ifrån. En del rörelser undviker jag och jag gör dem bara någon enstaka gång per låt. Vi hade alla fått samma uppgift, att individuellt improvisera utifrån olika hallingrörelser i samma ordning. Allt eftersom lektionen gick upplevde jag att det fanns en slags uppdelning inom gruppen angående hur vi tog oss an uppgiften och vad vi ägnade tid åt. De rörelser jag undviktit fanns det andra i rummet som gjorde desto mer.

I diskussion senare under lektionen framkom att vi var flera personer som upplevde att männen var de som ägnade absolut mest tid åt explosiva och rumsligt större rörelser. I samband med detta fanns ett inlägg framfört av en av mina kvinnliga studiekollegor som handlade om en slags osäkerhet kring utförandet av dessa rörelser, och jag kände igen mig i den inte helt bekväma känslan. Detta fick mig att fundera på om det kan vara så att vi, som ofta på metanivå analyserar hur vi blir påverkade av utbildningen och ofta filosoferar kring vad folkdans är, är olika tillgängliga för specifika rörelsematerial beroende av kön. Dansen det handlar om heter Halling, och inom ramen för utbildningen på DOCH lär vi oss samma saker oberoende av kön, men något gör ändå att just den dansen varit svår för mig att förhålla mig till. Utifrån det källmaterial om Halling vi tagit del av som studenter är det en dans dominerad av män och ofta förknippad med ekvilibrism och akrobatik, medan den lärarledda undervisningen också främjar en minimalistisk dans. Jag upplevde en stor frustration över att mitt kön påverkade min förmåga att kunna dansa Halling både minimalistiskt *och* med inslag av ekvilibrism och explosivitet, och började fundera på framtida projekt med kvinnor som dansar Halling och att på något vis tillsammans kunna bestiga dessa hinder av ekvilibrism och obekvämheter.

Jag i min framtida yrkesroll vill även arbeta för en inkluderande pedagogik som öppnar nya möjligheter för eleverna. De idéerna ledde mig vidare till att fundera på vad anledningarna bakom denna frustration kan vara, samtidigt som jag blev motiverad att praktiskt och konkret reda ut vad i min kropp som satte stopp för dansen.

1.1 Bakgrund

För att förstå textens agenda kommer jag här förklara min position som student och författare till den här undersökningen för att ge en bild av sammanhanget som texten tar utgångspunkt i och vara transparent med min förförståelse.

Jag har dansat folkdans i tio år, med en gradvis djupare förståelse för genren, kulturen och angränsande dansformer. De senaste åren har folkdansen utgjort min specialisering i den danspedagogutbildning jag nu håller på att avsluta. Min kunskap om och i Halling består av samlade intryck och eget prövande och utövande i främst två olika miljöer, dels folkdanslaget jag var med i under cirka fem år när jag först började dansa folkdans och dels genom den utbildning jag nu befinner mig i på DOCH samt en förberedande utbildning präglad av samma pedagoger som på DOCH. Jag vill även nämna att jag upplevt en tredje stil och förebild genom ytterligare en pedagog som bland annat varit gästlärare i utbildningen. I och med de pedagogiska verktyg och frågeställningar vi samlat omkring oss, och med en mycket samtida blick på vår traditionella dans har normer och idéer, äganderätt och antaganden ställts på sin spets gång på gång. Ämnet i den här uppsatsen handlar därför för mig om en norm som blivit bruten alltför sällan och inte tillräckligt radikalt.

Mitt examensarbete innehåller en praktisk undersökning som dels utmynnar till empiri i den här texten, dels en förkroppsligad process i min kropp, dels en film som återger en del av min praktiska process och undersökning, och även en pågående tankeprocess av mina upplevelser från undersökningen i relation till de teoretiska perspektiv och den litteratur jag läst. Filmen finns som extern fil och visades i samband med slutskedet av processen av examensarbetet på DOCH i Stockholm.

1.1.1 Halling

Halling är en dans som härstammar från Norge och som i viss utsträckning även dansats i framförallt västliga delar av Sverige (Nationalencyklopedin 2019). Halling är främst en solodans och det är det jag vidare i texten kommer att referera till, dock finns även parhalling vilket Egil Bakka¹ nämner (1978). Enligt Nationalencyklopedin är dansen en dans för män, fylld av akrobatik och improvisation (NE 2019). Den dansas till specifik musik där melodierna också kallas hallingar. I texten kommer Halling alltid syfta till dansen om inte annat anges. *Dans* eller *dansen* kommer på samma vis syfta till Halling då det är den dansen texten kommer att handla om. Hallingen är främst en improvisatorisk dans som innehåller några huvudsakliga delar (Bakka 1978). Några vanliga delar som förekommer i Halling och

¹ Egil Bakka: professor i dansvetenskap

som jag i texten vidare kommer syfta på att dansen innehåller är *gående* framlänges och baklänges på olika pulsslåg i musiken, *snurrande*, *kruking*, *accentuerande klappar* och slag med händer, *hopp* och stundvis akrobatiska inslag såsom *handvolter*.

1.2 Syfte

Arbetet syftar till att generera alternativ och utvecklad kunskap om mitt hallingdansande. Ett ytterligare syfte med undersökningen är att den skulle kunna gynna sam- och framtidens utövare och pedagogers förståelse för betydelsen av genus och representation i olika sammanhang, liksom att öppna upp för en kreativ och ledig relation till dansen.

1.3 Frågeställning

- Hur kan jag som kvinna förhålla mig till en starkt mansdominerad dansform?
- Hur kan jag genom en utforskande praktik i Halling själv definiera och ta mig an upplevda svårigheter?
- Vilka bakomliggande strukturer finns och hur kan de belysas och angripas i förhållande till dansen eller andra liknande situationer?

1.4 Begreppsförklaring

Laus

“I Hallingdal blir solodansen oftast kalla laus, og den nemniga er brukt ein del andre stader også...” skriver Egil Bakka i *Norske dansetradisjonar* (s 84, 1978) och *Laus* är även det en benämning inom folkdans i Norge som syftar till dans som utförs solo eller en del av dansen som dansas utan fysisk kontakt med sin danspartner. Laus kommer i den här texten syfta till Halling i de citat eller referat begreppet uppkommer, men jag själv har valt att kalla dansen Halling.

Kruking

Kruking, eller att kruka är ett begrepp som syftar till en hukande position, ofta med mellanrum mellan knäna. Begreppet förklaras utförligare under rubriken tillvägagångssätt.

Landskappleik

Kappleik och *Landskappleiken* är tävlingar i Norge där bland annat Halling finns som tävlingsklass där dansare dansar inför publik och bedöms av domare (Landskappleiken 2019).

Kön

Jag kommer använda ordet *kön* med inspiration från Butlers² teori om att vi alla ständigt agerar både vårt *kön* och det som brukar kallas *genus*. Butler skriver att vi oavsett juridisk stämpel agerar vårt kön och gör därmed inte skillnad mellan orden (2006), vilka i annat fall brukar åtskiljas som att *kön* är natur och *genus* kultur (Dahl 2016). Med det sagt vill jag personligen inte förespråka en binär könsindelning. Tollin och Törnqvist³ tolkar Judith Butlers “Kön/genus/begär som subjekt” (1990/2005 i Tollin & Törnqvist 2005) och skriver att feminismen fortfarande bygger på en underliggande idé om ett stabilt kön och en kategorisering som tyvärr reproducerar de kategorier som den patriarkala könsmaktsordningen vilar på, samtidigt som det kanske är nödvändigt att använda sig av samma kategorier för att kunna uppnå förändring (Tollin & Törnqvist 2005).

Pronomen

Då feminism angränsar till medvetenhet om hbtqia+ -frågor och genusteori vilken bland annat innebär att *genus* är relativt och beroende av kulturella normer (Connell⁴ 2009) har jag upplevt en svårighet i att könsbenämna författare och de individer som förekommer i undersökningen. Jag väljer ändå att göra det då jag anser att det är nödvändigt för att kunna problematisera samma binära könsroller och dikotomin man och kvinna, som försatt mig i sitsen som fått mig att vilja skriva den här texten för att kunna förstå och diskutera problemen. Jag kommer vid benämning av författare till de källor jag använder att välja pronomen kodade utifrån namnet, det vill säga att namnet på en författare samt min kunskap om denne bestämmer det pronomen som används. Anledningen till detta är att jag själv velat vara medveten om vilka av de författare jag använder som är (kan vara) kvinnor och därför även vill vara transparent genom texten med detta.

Könsroller

Connell skriver i *Maskuliniteter* att *könsroller* var ett begrepp som uppkom under mitten av 1900-talet, när forskning på *könsskillnader* hade pågått sedan 1890-talet utan stora eller förändrade resultat (2009). Skillnaderna förklarades bättre genom en social roll där exempelvis maskulinitet och femininitet internaliserades som könsroller. Det begreppet oftast syftar till är att kvinnor och män betar sig enligt en allmän förväntan som beror på deras kön (Connell 2009).

²Judith Butler: amerikansk filosof, professor i litteratur och retorik och framstående inom bland annat queerteori.

³Katharina Tollin, Maria Törnqvist: forskare och lärare i statsvetenskap respektive sociologi.

⁴Raewyn Connell, tidigare Robert William Connell: australiensk sociolog och transkvinna.

Maskulinitet, femininitet

Jag kommer använda mig av orden maskulinitet och femininitet utom i de fall litteratur jag refererar till benämner samma sak som manlighet. Oberoende av könsidentiteter eller sexuell läggning kommer begreppen maskulinitet/femininitet användas som uttryck för traditionella normer av beteenden och uttryck förknippade till män/kvinnor.

Manlig, kvinnlig

Manlig och kvinnlig syftar till att benämna en person som man eller kvinna, exempelvis en *kvinnlig dansare* och används inte synonymt med maskulinitet och femininitet.

1.5 Kunskapsöversikt och tidigare forskning

Nedan presenteras befintlig forskning, litteratur och material som jag anser är relevant för ämnet under några olika rubriker. En del material har inte genomgått en referentgranskning och är inte vetenskapligt forskningsbaserat, men jag har valt att presentera det då det kan ge en tydligare uppfattning om hur fältet ser ut. En del av materialet kommer att tas upp senare i uppsatsen och en del finns med för att presentera forskning och text som skrivits inom de områden som berörs och kontextualisera mitt arbete i förhållande till det.

1.5.1 Folkdans och Halling

I folkliga traditioner av olika slag ser jag på kunskapen som främst traderad, det vill säga lärd från person till person. Genom min samlade kunskap från de olika sammanhang jag befunnit mig i har jag en uppfattning om hur och varför det skrivits om folkdans de senaste hundra åren ungefär. Det finns olika slags böcker som skrivits i försök till att samla in kunskap från personer som levit i tiden för de traditioner som under framförallt 1900-talet ansågs behöva bevaras på något sätt, när bondesamhället övergick i industrisamhälle. En stor del av den kunskap vi har om den folkdans jag utövar idag är lärd genom tratering och lappad och lagad till rekonstruktion med hjälp av anteckningar och intervjuer i de fall där traditionen brutits. De böcker som finns att tillgå om folkdans är delvis repertoarböcker som innehåller beskrivningar av danser och delvis några böcker som talar om folkdans ur andra perspektiv eller med fokus på personer som gjort mycket för folkdansen under 1900-talets andra hälft.

En bok som beskriver Halling är *Norske Dansetradisjoner* av Egil Bakka (1978). Boken innehåller kategorier med olika slags danser i Norge och Bakka börjar stycket om Hallingen med att klargöra att de flesta är överens om att det är en dans för män. Mer sägs

inte om det, men Bakka skriver att det dansats som pardans också. Vidare beskrivs Halling som en improvisatorisk dans och några av dess olika delar presenteras.

1.5.2 Folkdans och genus

De flesta texter och artiklar skrivna om genus och folkdans behandlar pardansandet som fokus för problematiseringen. David Kaminsky⁵ skriver om jämställt flörtande på dansgolvet idag och lyfter ickebinäras intressen samtidigt som det heteronormativa flörtandet uttrycks ha en slags traditionell tyngd i *Gender and sexuality in the Polska – Swedish couple dance and the challenge of egalitarian flirtation* (2011). Petri Hoppu, finsk musiketnolog och dansforskare skriver i *Folk dancers cross-dressed: Performing gender in the early Nordic folk dance movement* (2014) om konstruktion av genus under sekelskiftet i det första folkdanslaget Philochoros, där halva laget klädde ut sig till kvinnor för att dansa med varandra eftersom alla dansare var män.

Linnéa Helmersson⁶, skriver om att dansa pardans och den förlegade synen på vem som för och följer knutet till genus i *Jasså, min herre dansar dam idag! En etnologisk studie av folkdans och kön* (2005). Uppsatsen tar även upp de könstypiska förväntningar som tycks medfölja rollen i paret, vilket kan vara relevant även i Halling.

Halldis Folkedal⁷ skriver i sammanfattningen av masteruppsatsen *Den kvinnelege hallingdansaren – Om kropp, kjønn og seksualitet i norsk folkedans* att hon tror att bondesamhället var mer jämställt jämfört med borgarklassen, och att det därför var naturligt att kvinnor och män dansade på liknande vis. Hon skriver även ”Eg meiner at det er rom for kjønnlege uttrykk i dansen, men uttrykkjer skepsis til at det ligg noko naturleg kjønn og kjønnsuttrykk i rollane” (s 59, 2009). Hennes undersökning utgår från intervjuer med några kvinnor som dansat förr och några som dansar Halling nu. Undersökningsmetoden är den största skillnaden mellan hennes undersökning och min, där min undersökning har ett fokus på ett personligt perspektiv av den egna upplevelsen av dansen. Några begrepp som Folkedal använder är den offentliga och den privata kroppen, samt det genomsyrade könet. Med kropp som privat menar hon exempelvis att en av hennes intervjupersoner uttrycker sig ha dansat Halling, men bara hemma på köksgolvet, medan en annan har erfarenhet av att vara den första kvinna att ställa upp i Kappleik, vilket kategoriseras som offentligt (Folkedal 2009).

Dessa texter är de normbrytande och samtida texter som skrivits på högre nivå inom fältet för folkdans, men alla utom Folkedal fokuserar som sagt pardansandet. Däremot utanför

⁵David Kaminsky: amerikansk etnolog

⁶Linnéa Helmersson: etnolog och doktorand i kultur och medievetenskap

⁷Halldis Folkedal: folkdansare och lektor i dans.

nordens gränser finns det annat skrivet om folkdans och genus, exempelvis *Gender and ethnicity in Indian classical dance in Malaysia* som i stora drag handlar om varför män dominerar dansscenerna av indisk dans i Malaysia, och dessutom kan bli internationella stjärnor genom det på ett sätt som inte kvinnor kan (Thiagarajan 2017).

1.5.3 Sammanhang dominerade av kön

Förutom Folkedals uppsats fann jag inte mycket mer specifikt skrivet om att vara kvinna i ett mansdominerat sammanhang som har med dans eller konst att göra. Däremot finns masteruppsatsen *Att vara kvinna i en mansdominerad verksamhet– exemplet värnplikten* av Emma Lindgren Lauritzson (2012). Utifrån intervjuer med kvinnor som gjort värnplikten påvisar hon olika upplevelser och hur individerna påverkats av att såsom Lauritzson beskriver det utgöra en minoritetsgrupp. Lauritzson skriver även om sin egen upplevelse av en förväntan på att agera ut vissa könsuttryck och använder sig av olika skrivningar inom genusteori i sin text (Lauritzson, 2012).

1.5.4 Dans och kön

Det finns även titlar som adresserar ämnet män och dans vilka tar utgångspunkt i underrepresentationen av män i dansfältet såsom Michael Gards *Men who dance – aesthetics, Athletics & the art of masculinity* (Gard 2006) och *When men dance – choreographing masculinities across borders* (Fisher & Shay 2009) som innehåller berättelser från mäns upplevelser.

I *Stepping Queerly* skriver Kai Lehtikoinen om män som dansar och tar bland annat upp teman som koreografi för manliga dansare, diskurser i dansundervisning för pojkar och om huruvida separatistiska former för undervisning av enbart män kan vara fördelaktigt eller ej. Lehtikoinen går även här in på två olika idéer som stödjer tanken, det är delvis en essentialistisk syn på att dansundervisning för kvinnor och män ska vara olika, och dels att män som dansar behöver andra män att dela sina upplevelser med (Lehtikoinen 2006).

Dans i skolan- något för pojkar? Är en uppsats på kandidatnivå som fokuserar på dans i skolan, och särskilt hur dansen kan bli mer intressant och tillgänglig för pojkar (Bergström, 2009). Hanna Bergström har intervjuat pojkar som dansar och förhåller sig till huruvida undervisningen leds av en utbildad danspedagog påverkar intresset. Anna Lindqvist skriver en avhandling med det snarlika namnet *Dans i skolan – om genus, kropp och uttryck* där hon utgår från danslärares perspektiv och uppfattningar om dansundervisning såväl som genus i sin egen undervisning (Lindqvist, 2010).

1.5.5 Filmmaterial med kvinnor i Halling

Det filmade material av Halling som finns tillgängligt på öppna internetplattformar för videoklipp idag är väldigt stort, särskilt klipp från tävlingar och föreställningar. Det finns inte särskilt många kvinnor synliga i dem, men en som finns är en föreställning av Silje Onstad Hålien, nutida dansare och folkdansare, kallad *101 hattar att sparka ner innan jag dör*, vilken är baserad på en problematik om att vara kvinna och dansa Halling. Anna Öberg, folkdansare, medverkar även i ett filmklipp där hon dansar halling, även det är tillgängligt på internet. De filmklipp jag använt mig av som inspiration i det här arbetet är också hämtade från en offentlig hemsida med många filmklipp på Halling och beskrivs vidare under metodavsnittet.

1.6 Teorier: feminism, genus, maskulinitet

De olika teorierna som presenteras nedan är teorier som jag läst och funderat på under projektets gång och i slutet av uppsatsen diskuteras med resultatet av analysen. Den feministiska teorin valde jag medvetet att läsa först efter den praktiska undersökningen var genomförd. Jag valde dessa teorier som ett ytterligare perspektiv i undersökningen för att jag tyckte att de verkade relevanta i förhållande till min utgångspunkt och bakgrund till arbetet.

Feministisk ståndpunktsepistemologi - kvinnors ståndpunkt

Jag har använt teorierna för att kunna förankra de känslomässiga och abstrakta upplevelser jag haft i samband med Halling till något närmare den akademiska världen och förstå hur jag kan formulera mig om det.

Feminism är omfattande och innefattar många olika teorier, politiska perspektiv och idéer. Jag har valt att läsa ur Alison Jaggars⁸ perspektiv som skriver om dessa olika riktningar i *Feminist Politics and Epistemology: The standpoint of Women* (Jaggar 2004). Författaren förklarar att hon använder socialistisk feminism med argumenten att det är den mest upplysande och politiskt lämpade inriktningen. Socialistisk feminism ser kunskap som en konstruktion av sociala och praktiska förhållanden, den dominanta gruppen i samhället styr de rådande värdegrunderna och samhällliga intressen. Jaggar skriver även att socialistiska feminister tror att kvinnors specifika position i samhället ger dem en mer trovärdig uppfattning om världen och att en feministisk teori därför borde representeras från en kvinnas ståndpunkt (2004).

⁸ Alison Jaggar: engelsk filosof inom feminism och epistemologi.

Genus, maskulinitet

Genus har varit angeläget för mig då jämställdhet och feminism är tätt sammankopplade med genusvetenskap historiskt såsom idag (Connell 2009). Jag har läst teorier om kön av Judith Butler (2006), genus utifrån Butler genom Tollin & Törnqvists *Feministisk teori i rörliga bilder* (2005) samt utifrån författarna själva och genus och maskulinitet utifrån Raewyn Connell (2009, 2008). Teorierna har funnits med i arbetet på lite olika vis, men alla har fått betydelse i processen även om bara Connells genusteori och Jaggars socialistiskt feministiska teori diskuterades med analysresultatet. *Maskuliniteter* användes i förarbetet till och början av den praktiska undersökningen.

1.7 Metoder

1.7.1 Metoder för den praktiska undersökningen

För att utforska möjligheterna att själv kroppsligt ta mig igenom de upplevda svårigheterna gjorde jag en praktisk studie där jag dansade Halling och undersökte hur jag kunde förhålla mig till det. Efter att ha letat efter beprövade liknande undersökningar utan att hitta en utarbetad metod för det konstruerade jag min egen metod. Förberedelserna inför undersökningen behövde även inkludera en förståelse för hur kunskapen som genererades skulle kunna tas omhand och analyseras. Jag inspirerades av etnologisk forskning som använder fältanteckningar för att förstå hur jag kunde samla in min empiri till något att senare analysera och skriva om, och beslöt mig för att använda mig av en liknande form av antecknande under undersökningstillfällena (Kaijser & Öhlander 1999). Jag antecknade för hand i en bok som jag hade med mig alla tillfällen, och antecknade löpande under sessionen men aldrig utanför studion. Jag försökte skriva öppet och ocensurerat men hade inga ramar för när, hur mycket eller hur ofta jag skulle anteckna.

Inför studioarbetet läste jag teori om maskulinitet av Raewyn Connell (2008) utifrån en idé jag hade om att innan den praktiska undersökningen försöka hitta eventuella maskulina uttryck i Halling och sen utarbeta övningar att utgå ifrån i studion. Jag använde även filmmaterial med Halling som jag tittade på innan de praktiska undersökningstillfällena för att inspireras och bredda min förståelse för hur Halling kan dansas. Detta beskrivs utförligare under *tillvägagångssätt*.

1.7.2 Filmklippen som inspirationskällor

För att förankra och bredda min kunskap om dansen letade jag material om Halling som kunde ge alternativa kvaliteter och perspektiv på rörelserna, än de jag redan förkroppsligat hade tillgång till. Då litteraturen jag hade att tillgå inte gav särskilt mycket information om

hur Halling utförs vände jag mig till filmklipp istället. Jag började med att leta efter arkivmaterial, men även det innebar en begränsning då de arkiv som finns tillgängliga för oss studenter på institutionen inte innehöll något material av dansen förutom några enstaka ljudupptagningar av intervjuer med ett fåtal par ord om huruvida Halling dansats i Sverige. Därav fortgick sökandet av material till internetsidor. På Youtube fanns den största mängden material om Halling samlad.

Jag såg på filmklippen och förde anteckningar över det som hade med den aktuella rörelsen att göra. Sedan gjorde jag tre praktiska undersökningstillfällen i studio där jag undersökte tre obekväma rörelser med fokus på en rörelse åt gången. Jag använde mig av anteckningar från filmklippen som inspiration för att bredda möjligheterna och idéerna till hur jag skulle kunna ta mig an rörelsen och komma igenom eller förbi svårigheterna.

1.7.2.1 Urval av filmmaterial

Urvalet av filmer berodde framförallt på de rörelser och moment jag hade bestämt mig för att arbeta med. Jag letade igenom hela den internetbaserade arkivplattform (webfiol 2019) för folkmusik och dans som vi har att tillgå genom skolan i jakt på material som beskriver eller visar Halling, och sedan även NRKs arkiv på internet (NRK 2019). Det fanns lite klipp på NRK, men urvalet var väldigt smalt och handlade mest om barn som lär sig dansa Halling och om projekt med dansgruppen Frikar. Då sammanhangen mestadels var dokumentära valde jag att istället använda mig av websidan YouTube som jag sedan tidigare erfarenhet visste har en hel del videor med mer dans (Youtube 2019). Urvalet gjordes efter behovet av inspiration och jag försökte välja filmer ur lite olika sammanhang till exempel både från tävlingar och scenframträdanden utan att göra ett väldigt noggrant urval. För lista med kort beskrivning av dessa, se bilaga 1.

1.7.2.2 Källkritik filmklipp

Filmklippen med Halling jag tittat på återfinns alla på Youtube, och tre av sex stycken kommer från samma tävling i Norge, Landskappleiken. Jag är medveten om att en tävlingskultur som den sannolikt ger dansen en specifik estetik och karaktär, där vinnarens dans troligtvis blir ett stilideal för många inom och utanför tävlingen. I två av de andra klippen är det en och samma grupp som dansar Halling, och koreografen är även samma i de båda klippen. Denne koreograf är även känd för att ha vunnit Landskappleiken i Halling flera gånger. Det är alltså i stor grad möjligt att dansen i alla klipp jag använt strävar efter samma estetiska ideal. Jag har ändå valt att använda dem eftersom de plockades relativt slumpartat ur en lång lista av videoklipp och inte systematiskt från toppen av sökresultatet, och därmed kan

sågas representerar den Halling som finns lättillgänglig för såväl allmänheten som hallingdansare.

1.7.3 Reflexivitet

Ehn och Klein beskriver reflexivitet som något som för samman forskaren och den privata människan där en självmedvetenhet i mötet med forskningsobjektet är essentiell (Ehn & Klein 1994). Författarna skriver om reflexivitet utifrån antropologisk och etnologisk forskning och diskuterar kritiken av det ideal som tidigare förespråkade att texten ska vara fri från alla spår av personen bakom. De framhäver även att forskaren är en del av studien och att båda parter i en studie påverkar varandra, där en undersökning av en annan i själva verket också till en viss grad blir en självstudie (Ehn & Klein 1994). I förhållande till mitt arbete med den här undersökningen ger den kunskapen mig stöd och trygghet i upplevelsen av att befinna mig i positionen som forskare och föremål för undersökningen samtidigt.

I anknytning till reflexivitet vill jag nämna att jag gjort ett medvetet val att i analysen förhålla mig lite mer distanserat till materialet som en metod för att inte blanda in mina minnen från upplevelserna i de upplevelser som finns antecknade från undersökningstillfällena allt för mycket.

2 Undersökning

2.1 Tillvägagångssätt i praktisk undersökning

Min idé var ursprungligen att utforska rörelser och kvaliteter i dansen Halling genom en praktisk undersökning. Då arbetet skulle behandla feministisk teori och utgå från mina upplevelser av hur hallingdansen är dominerad av män breddade jag min förståelse om begreppet maskulinitet genom att läsa forskning och litteratur. Denna kunskap utgjorde sedan en grund till startpunkten av den praktiska undersökningen i studion. Utifrån texten ville jag se om det gick att utläsa eventuella samband mellan Hallingens rörelser och kvaliteter och maskulinitet, och i sådana fall låta dessa vara utgångspunkten för den praktiska undersökningen.

2.1.1 Första tillfället

Jag tog med mig ett nyckelord från litteraturen som jag provade att dansa utifrån som start för den praktiska undersökningen. Jag dansade halling utifrån min erfarenhet, utan specifika förutbestämda mönster. Ordet var aggression vilket stack ut lite i texten i flera stycken som exempelvis "*tillsammans med våra maskulina gener ärver vi också tendenser till aggression,*

familjeliv, tävlingslusta, politisk makt, hierarki, revirtänkande, promiskuitet och lusten att bilda herrklubbar” (Connell 2009 s 85). I mina anteckningar beskrivs mina associationer till ordet:

provade ordet aggression [...] I dansen associerar jag till akrobatik, accenter och betoningar (att ta plats ljudligt) samt uttryck av självsäkerhet samt (?) lekfullhet. Ägande av dansen.

(110319)

Under det första tillfället märkte jag att arbetet började ta en annan riktning, från att ha utgått från ett ord hämtat från litteratur om maskulinitet, flyttades mitt fokus till funderingar över vilka rörelser jag specifikt upplevde att jag hade svårigheter med. Exempelvis benämndes akrobatiska rörelser i samband med saknad motivation:

Det är svårt att kasta sig ner på golvet eller göra akrobatiska grejer. Jag kände inte att det var motiverat. Betoningar och massa accenter kändes inte helt motiverat i musiken. Jag vill gärna vara i det bekanta, men med viss frustration över känslan att inte alla skulle kalla det Halling.

(110319)

Min praktiska undersökning tog utgångspunkt i litteratur om maskulinitet och genererade nya idéer om hur arbetet skulle fortsätta. Vid slutet av tillfället var det tydligt att nästa undersökningstillfälle skulle utgå från förkroppsligade upplevelser av olika rörelser istället för att utgå från litteratur. Idén var inte helt tydlig, men planen var att praktiskt fokusera på de olika motiven i Halling som utgångspunkt.

2.1.2 Andra tillfället

Under andra tillfället av praktisk undersökning i studion hade jag planerat att ta reda på vad det var jag ville utforska i dansen: ”*Planen för idag är att oavsett manligt/kvinnligt så ska jag dansa Halling och undersöka vad det är jag vill (dvs vad som inte är mitt) undersöka. Så jag tänker improvisera utifrån det som Halling innehåller/kan innehålla*” det vill säga vilka komponenter jag upplevde som problematiska i förhållande till att vilja, kunna eller känna mig bekväm att dansa. Jag skrev ner de komponenter jag själv tycker tillhör Halling. Därefter

dansade jag och gjorde en slags självvärdering i hur bekväm jag var i att utföra de olika delarna. Komponenterna var:

1. *Gå Framåt*
2. *Gå Bakåt* (inkl olika pulser och kvaliteer)
3. *Gå Snett*
4. *Accenter*
5. *Kruka*
6. *Hopp m accent*
7. *Armar som dansar*
8. *Händer i golvet på olika sätt (ex armhävningssposition)*
9. *Snurr*

(130319)

Tre av rörelsekomponenterna, nr 5, 7, 8, utmärkte sig som mindre bekväma och jag bestämde mig för att fortsätta undersökningen med att utforska dessa tre praktiskt. Dessa tre rörelser kommer att benämnas som *armar som dansar*, *kruking* och *händer i golvet* och förklaras utförligare nedan.

Armar som dansar i Halling syftar till de olika stilar eller ideal jag utifrån min samlade erfarenhet av dansen har lagt märke till men själv inte praktiserat i någon större omfattning. Det handlar oftast om att armarna har en speciell form och hålls ut från kroppen i varierande vinkel och fasthet, och ibland med pulserande rörelser nedåt från armbågarna eller i en slags invikning av underarmarna. Genom de förebilder jag främst lärt mig Halling av har armarna inte haft särskild form eller funktion förutom att reglera hastigheten något vid snurr. Enligt en pedagog som bara varit förebildande för mig i Halling vid några enstaka tillfällen kan armarna användas som pendelkraft för att ta sats till exempelvis ett hopp "*Nr 7 känns bara motiverat i samband med ex. hopp som då får armarna att svinga*" (130319). Armarna hade inte haft en specifik eller uttänkt form i mitt Hallingdansande hittills, varför jag ville undersöka det.

Kruking eller att kruka innebär att en hastigt sätter sig i en hukande position, med vikten kvar på frambdelen av foten och sen skjuter upp sig i stående position igen. Detta kan utföras med varierande stil och dynamik, vanligt är att det finns mellanrum mellan knäna och att rörelsen sker i samklang med musikens puls. Ofta används ett pulsslåg vardera till ned- och uppgång. *Kruking* är något jag har utfört en hel del, men ändå känner viss osäkerhet kring, vilket i

anteckningarna uttrycks “Nr 5 känns mer bekant men inte helt bekväm. Delvis pga rädsla för skada.” (130319)

Händerna i golvet representerar både de armhävningliknande positioner och handvolter som förekommer i Halling. Den armhävningliknande positionen går ut på att personen horisontellt ligger mot golvet i en armhävningposition, trycker ifrån mot golvet i stadigt förhållande till musikens puls och på det viset hoppar sidlänges med enbart händer och tår i golvet. Det förekommer även handvolter, det vill säga en slags kullerbytta med mer fart och enbart händer eller fötter i golvet. Jag slog ihop dessa för att en gemensam kategori kan yrkas i form av att händerna är i golvet och får ta en del kroppsvikt “...ha dessa i samma kategori för att de alla på nåt sätt involverar tyngd i händerna/armar” (250319). Av de få tillfällena jag provat tidigare bedömde jag även dessa som fysiskt svåra och ansträngande, varför utforskandet av förhållningssättet till dessa skulle kunna gynnas av varandra.

De rörelsekomponenter som jag genom praktiken kom fram till var obekväma i min kropp berodde på lite olika anledningar, såsom både fysiska och tekniska svårigheter som exempelvis handvolter, men främst rörde det sig om en mental svårighet i att känna ett självklart utrymme där jag får öva, utföra och dansa dessa rörelser “*Kan jag fortfarande koppla det samman med manlighet? Jag är liksom övertygad om att det faktum att jag inte är man gör att jag har svårare för just dessa rörelser*” (110319).

2.1.3 Armar som dansar, tredje tillfället

Jag började med *Armar som dansar*, där jag använde tre filmklipp (se metodavsnittet) som förankrande källa och inspiration för att ge nya perspektiv och kvaliteter till rörelserna. Jag antecknade hur armarna användes i filmklippen, exempelvis “Mycket ofta hållna”, ”Svänger ibland med musiken” (180318). I den egna praktiska undersökningen utgick jag både från min förförståelse av Halling samt anteckningarna jag gjort om filmklippen. Jag prövade bland annat armrörelser som fick svänga med musiken och väldigt hållna armar och skrev ner mina upplevelser efter en stund. Jag varvade praktiskt utforskande med att stanna upp och anteckna, exempelvis “Att ha armarna nästan rakt ut från axlarna blev tungt fort. [...] Armarna ville svänga med i musiken och markera pulsen nedåt.” (190319) och försökte att genomgående vara öppen och ocensurerad:

Ibland kändes det inte som att det var en del av Hallingen, mer som att det var plöj. Ex när jag började dansa med händerna i takt med musiken exakt. [...] Det

finns ett ställe, en position där jag bara börjar känna att jag ser ut som en Hallingsnubbe i Kappleik. Det känns uppmärksamhetssökande och kaxigt, på ett sätt som inte känns bekvämt i min kropp.

(190319)

Ovanstående citat återfinns bland anteckningar vilka beskriver ett provande som uttrycks som mer obekväma positioner ovan axlarna. Kommentarererna i detta avsnitt innehåller ord som *“tröttsamt”* och frasen *“det känns OK...”* och *“Det känns som om jag intagit en pose, en form”* (190319). Jag provade nya ingångar och följde inspiration som uppkom i samband med undersökandet *“Att hålla armarna lite som att jag ska ta emot något, framför mig ca 90 grader (vinkel) känns bra [...] Fingrar och gripande är kul!”*. Samtidigt som definitionen av vad som var obekvämt för mig blev tydligare *“Det dynamiska känns återigen viktigt, statiskt hållande känns onaturligt och obekvämt”* (190319) så blev även möjligheter och lösningar uppdagade *“Blir tydligt att armarna som funktion känns väldigt naturligt, men att ha armarna något upplyfta känns generellt bekvämare och roligare nu, jämfört med innan.”* (190319).

2.1.4 Kruking, fjärde tillfället

Tillvägagångssättet var detsamma med *kruking* där filmanteckningarna beskrev rörelserna relativt detaljerat: *“gör många i sittande position, snurrandes runt”*, *“vändningar i samband med kruk. 3 på rad”* och *“Landar ofta på en fot i taget”*. (190319). I den praktiska undersökningen blev inte enbart rörelsen det centrala, då det fanns en rädsla för skada *“Jag känner en viss rädsla över att få ont i knäna eller skada mig, men rätt snart kom jag på att ta av mig strumporna och dansa barfota så det blev bättre. Vill inte ha skor då det är så halt”* (200319). Det uttrycktes även en vilja om att kunna göra kruking ordentligt:

Ville förhålla mig såsom jag vanligtvis gör, och såsom jag även såg i inspirationsfilmerna det vill säga att rörelsen får ett slag vardera i ned- och uppgång (bild).

Men det kändes lite hetsigt, så jag började genast experimentera lite med att ta längre tid på mig, lekte med tanken om att det allt som allt kunde få ta tre istället för två slag, men det blev för krångligt i huvudet. Tror dock att jag instinktivt nu på slutet hamnade i nåt sånt. Det kändes skönt.

(200319)

Trots denna vilja att vara exakt i timingen i ned- och uppgång av krukingen kom jag till en punkt där det blev möjligt att kompromissa med timingen “*Började tänka på att det kanske kunde få vara i flytande tempo runt omkring krukningarna.*” (200319). Under det tillfället fick dock inte undersökandet samma flöde då jag fick ont:

Nu gjorde jag nåt med knät. Höger, som vanligt. Känner igen det från förr [...] vetskåpen om att det händer ibland tror jag definitivt hämmar mig. [...]

Det skedde hursomhelst i att jag försökte hoppa sidlänges nere.

Detta gör mig så arg! Varför har jag en kropp som tycks gå sönder så lätt? Även när jag känner mig stark?

(200319)

2.1.5 Händer i golvet, femte tillfället

Anteckningarna jag gjorde utifrån filmklippen när jag tittade på rörelser som hade händer i golvet beskriver mestadels kortfattat vad jag såg, exempelvis ”*flera kullerbyttor t fötter*” (250319) och “*Armhäver sig, jobbar mkt med knän ner & upp*” (250319). Den praktiska undersökningen däremot innebar mer laddade känslor, i anteckningarna efter att jag provat rörelsen som utgår från en armhävningssposition står det exempelvis:

Efter en stund

Börjar fundera liksom ”nuda”?

Jag förstår grejen, det känns som jag gör det i min kropp, men ärligt talat känns det omotiverat bortsett från min idé om att jag vill prova göra just den grejen.

Ska prova om jag kan hitta nåt kul musikaliskt i det.

Nej. Det känns som en gympaövning. Där det inte spelar någon roll hur jag gör det, så länge jag uppfyller kriterierna är det liksom G

(260319)

I filmklippen förekom även en rörelse som jag i mina anteckningar förklarat med ordet ”*nacksprätt*”: “*gör en “räka” —> nacksprätt*” (250319). Det syftar till en rörelse där personen från sittande eller hukande position lutar sig bakåt och lägger sig på rygg eller slår en halv kullerbytta och sedan hastigt häver sig direkt upp på fötter igen genom att sparka med benen uppåt framåt och trycka ifrån med händerna. Detta frammanade frustration när jag själv skulle prova det i undersökningen:

Nu har jag slagit några kullerbyttor och försökt nacksprätta. När jag insåg hur det borde gå till (sprätten) kollade jag på en video för att få det omöjliga bekräftat, och försökte än mer. Jag försökte igen och igen, men insåg att jag inte kommer lära mig det här och nu. Jag blir frustrerad när jag ser på videorna för jag inser hur mycket grundläggande akrobatik jag behöver kunna för att göra allt det där. Jag har en variant på sprätten som mera rullar över ryggen och upp på fötter istället för att krökt kasta sig upp på fötterna... Men det känns på nåt sätt mesigt. Som en sämre variant på det riktiga.

(260319)

I citatet ovan nämns även hur jag gick tillbaka till ett av filmklippen för att försöka förstå denna rörelse.

Jag gick vidare från den rörelsen till att undersöka om och hur min kunskap från modern och nutida dans kunde tillämpas i form av ett slags handstående, vilket sågs som en alternativ rörelse som fortfarande behöll essensen i att ha händerna i golvet. Det fungerade lite bättre även om det från början fanns en viss tveksamhet: *“känns också lite omotiverat, och för mig är det uppenbart att det inte är det naturliga att göra i den här musiken. Fast det är så likt många av de handståenden, framåthjul osv jag sett i Halling... Jag provar lite till”*.

(260319) Vändningen kom när jag hittade en viss kvalitet i rörelsen, vilket uttrycktes *“Woho! När jag hittade momentum och landade med musiken kändes det hemma!”* (260319). Därefter nämndes i anteckningarna idéer för hur jag skulle uppnå den kvaliteten igen, exempelvis *“...det gick lättare om jag gick ur puls de sista stegen från gåendet innan handståendet för att småspringa lite och ta sats.”* (260319).

2.1.6 Sammanfattande undersökningstillfälle, sjätte tillfället

För att koppla samman de olika rörelserna *kruking, armar som dansar och händer i golvet*, som undersökts och dansa Halling som helhet med dessa nya upplevelser gjorde jag en avslutande session där målet var att både sammanfatta utforskandet för mig själv samt att dansa och inkorporera mina nya idéer om hur dessa rörelser kunde utföras. Under detta tillfälle filmade jag även för att praktiskt kunna redovisa det jag arbetat med som tillägg och komplettering av den här texten. Filmandet försatte mig i en ny slags situation vilket jag redan innan var medveten om samtidigt som den upplevelsen av det framkallade en del intressanta reaktioner. Mina upplevelser beskrevs denna gång ganska kortfattat, och anteckningen om upplevelserna formulerades:

Vetskapen om att jag filmade och vill göra nåt av det gjorde det svårt att dansa med mina nyvunna kunskaper, och jag flyttade runt kameran en hel del. Den

pressen gjorde samtidigt att den frustration jag känner igen från tillfällena som drivit fram den här frågan, stadigt började byggas upp. Inför kameran kände jag nu att jag borde göra vissa saker, jag borde inte bara gå en massa osv. På slutet kände jag att en del av det hela liksom eskalerade i form av rörelse som ett utlopp för den här frustrationen och som ett skrikande svar på tal till machokulturen. Inuti kändes det så i alla fall.

(270319)

2.2 Filmklippen

Det Hallingmaterial i form av filmklipp jag använde mig av som inspiration blev intressant för att förstå bakomliggande strukturer till min problemformulering och jag bestämde mig för att göra en sorts analys av Hallingen i filmklippen utifrån litteraturen som behandlade mina aktuella teorier. Det gjordes efter att den praktiska undersökningen var gjord, inför analysen. Jag sökte tvärgående teman i innehållet av filmklippen utifrån litteraturen (bilaga 2). Detta material var utgångspunkten i ett första försök till en analys av undersökningsmaterialet från min praktiska undersökning, men då analysen av filmklippen var bristfällig och snävade in analysramen till den grad att det blev svårt att överhuvud taget göra en analys valde jag att göra om den med utgångspunkt från tematisk analys istället. Filmmaterialet kan ses som en del av metoden som var nödvändig för att leda processen med analysen vidare. Filmerna tas även upp liksom annan litteratur i diskussionen.

3 Analys

För att få en överblick över det insamlade materialet i form av anteckningar från de olika undersökningstillfällena gjorde jag en typ av tematisk analys av materialet (Braun & Clarke 2006). Jag läste transkriberingarna av alla anteckningar och markerade ord och meningar som uppkom flera gånger eller stack ut på något sätt. Jag försökte granska texten utan att lägga vikt vid att det var mina egna ord. Jag samlade alla markerade ord i en lista, och sedan flyttade jag runt orden för att se om det var möjligt att få en ordning som gav mening. Det blev inte en sammanhängande lista till slut, utan de ord som jag tyckte hörde ihop samlade jag i grupper om kortare listor. Sedan försökte jag utläsa vad som gjorde att orden hörde ihop, och benämnde ordgrupperna med en kategori, som ”process”, ”negativa upplevelser” (Bilaga 3). Jag valde sedan ut de kategorier som omfattade flest ord. Dessa var process, positiva upplevelser och negativa upplevelser/svårigheter. Kategorierna användes som koder i analysen av materialet från undersökningen. Jag läste mina anteckningar utifrån ett ord i

taget och plockade ut det som var relevant för temat och försökte också se om det fanns samband mellan de olika tillfällena.

Under kategorierna positiva och negativa ord kommer ord som är synonyma med kodordet och stycken eller meningar som beskriver en situation som jag tolkar som laddade med en positiv eller negativ känsla, att tas upp. Process behandlar passager som pekar på mental eller rörelsemässig utveckling och förändring med tanke på hur dels de olika tillfällenas progression tedde sig och dels hur den långa processen av alla tillfällen ihop såg ut. I slutet av varje kategori sammanfattas de resultat jag kommit fram till genom analysen utifrån det aktuella kodordet. Aspekterna av process samverkar direkt med negativa och positiva upplevelser och kommer därför ibland nämna samma anteckningar som under de andra kategorierna.

3.1 Negativa upplevelser och svårigheter

En svårighet uttrycks tidigt i anteckningarna från första tillfället angående tankar om hur processen ska fortsätta i förhållande till mansdominansen som utgångspunkt för arbetet. Det uttrycks under samma tillfälle svårigheter att välja musik och att "... kasta sig ner på golvet eller göra akrobatiska grejer" (110319). Det svåra här beskrivs med en känsla av frustration och att inte vara motiverad, i relation till andras och egna tankar om vad Halling är: "Jag vill gärna vara i det bekanta, men med viss frustration över känslan att inte alla skulle kalla det Halling" (110319). Motivation tycks vara en svårighet i flera situationer, exempelvis under det andra tillfället, där ordet motivation uppkommer i samband med prövande av olika rörelser. En känsla av att inte vara motiverad är det som beskriver upplevelsen av att prova armhävningsspositionen och andra rörelser med *händer i golvet*: "Nr 8 känns rätt omotiverat och rätt obekant i kroppen" (130319). Under samma tillfälle beskrivs det mesta förutom ovanstående exempel rätt sakligt och neutralt. Tillfället efter däremot, när armar som dansar är fokus för undersökningen innehåller det många beskrivningar som är laddade med känslor och upplevelser, exempelvis ett tillfälle där en position associeras till en "Hallingsnubbe i Kappleik" (190319).

Från samma tillfälle finns även några svårigheter kopplade till mer konkreta fysiska upplevelser som muskulär trötthet och hur statiskt hållande är obekvämt. Fler konkreta svårigheter omnämns i tillfället med *kruking*: "Tre [krukingar] på rad är möjligt, fyra svårt" (200319). Tiden kan utläsas vara en annan svårighet vilket uttrycks i en mening från sessionen när *kruking* prövades: "Ville förhålla mig såsom jag vanligtvis gör, och såsom jag

även såg i inspirationsfilmerna det vill säga att rörelsen får ett slag vardera i ned- och uppgång. Men det kändes lite hetsigt...” (200319). Senare samma tillfälle verkar tiden igen vara en parameter som bidrar till att det upplevs svårt: ”Att hinna snurra runt mellan två kruk är svårt” (200319).

Samma tillfälle återges en tydligt negativ upplevelse som uttrycktes i form av ilska, när undersökningen ledde till smärta i knät: ”Detta gör mig så arg! Varför har jag en kropp som tycks gå sönder så lätt? Även när jag känner mig stark?” (200319).

Under det sista, sammanfattande tillfället bidrog filmandet i situationen till att det upplevdes svårt att genomföra idén om att prova dansa alla delar av Halling mer integrerat, och hela stycket som beskriver upplevelserna från tillfället nämner frustration som något som uppkommer och byggs upp:

Inför kameran kände jag nu att jag borde göra vissa saker, jag borde inte bara gå en massa osv. På slutet kände jag att en del av det hela liksom eskalerade i form av rörelse som ett utlopp för den här frustrationen och som ett skrikande svar på tal till machokulturen. Inuti kändes det så i alla fall.

(200319)

Under tillfället när jag undersökte de rörelser som hette *händer i golvet* kom en liknelse med idrottssammanhang upp ”Det känns som en gympaövning. Där det inte spelar någon roll hur jag gör det, så länge jag uppfyller kriterierna är det liksom G [godkänt]” (260319). Vidare i ett stycke från samma tillfälle beskrivs en frustration över att inte besitta de kroppsliga förmågor som krävs ”Jag försökte igen och igen, men insåg att jag inte kommer lära mig det här och nu. Jag blir frustrerad när jag ser på videorna för jag inser hur mycket grundläggande akrobatik jag behöver kunna för att göra allt det där” (260319). Sedan följer reflektionerna över ett alternativ till rörelsen som prövats: ”Jag har en variant på sprätten som mera rullar över ryggen och upp på fötter istället för att krökt kasta sig upp på fötterna...” men som uttrycker att varianten inte var en lösning ”Men det känns på något sätt mesigt. Som en sämre variant på det riktiga” (260319).

3.1.1 Sammanfattning negativa upplevelser och svårigheter

Svårigheterna och frustration förekommer ofta i sammanhang där det handlar om akrobatik och ekvilibristik. Detta uttrycks ofta i form av associationer till män, idrott och hallingsammanhang, och ibland verkar associationerna som framkallas av utforskandet av en specifik rörelse i sig självt vara problemet. Avsaknad av motivation tycks också vara ett

hinder, samt konkreta och funktionella problem som att förhålla sig till tid eller kroppslig ork och skada. Förväntan och självkritik är också faktorer som leder till frustration.

3.2 Positiva upplevelser

Första tillfället innehåller inte särskilt många kommentarer som är tydligt positiva, men en vilja att dansa något som är känt sedan tidigare uttrycks. Viljan att göra, vilket skulle kunna vara ett uttryck för motivation, uttrycktes även tredje tillfället då *Armar som dansar* undersöktes. En fysisk upplevelse av att armarna ville röra sig i förhållande till musikens puls, att vilja svänga med kroppen från sida till sida, och att vilja gå på vartannat taktslag nämndes i ett stycke.

Under det andra tillfället prövades olika rörelser, och beskrivningen av upplevelsen av vissa rörelser kan tolkas som positiva, exempelvis ”Nr 1, 2, 3 känns mycket bekväma och bekanta.” (130319). Tredje tillfället, när *armar som dansar* undersöktes fanns en konkret funktionell lösning till att bli mer avslappnad vilket var att böja lederna i armarna, och genom att få hålla det dynamiskt kändes det ”OK”(190319). Att hålla armarna nedanför axelnivå uttrycktes också som mest bekvämt, och att ”korta av armarna...” (190319), vilket betyder att vinkla in underarmen mot kroppen, uttrycktes även det som bekant och bekvämt, liksom att svinga ut med armarna längs sidorna ibland. I undersökandet av armar finns flera meningar som följs av utropstecken och innehåller ord som kul och roligt. Exempelvis lyfts musikaspekten vid flera tillfällen där en specifik låt beskrivs som roligare i armarna, och kort därefter följer utropet: ”Mina armar känns musikaliska!” (190319). Mer specifikt uttrycks även att ”fingrar och gripande är kul”, och i samma stycke nämns musiken som en aspekt som tillåter nöje om en får accentuera eller betona musiken. I slutet av utforskandet av armar som dansar uttrycks en reflektion av upplevelserna, vilka delvis hävdar en positiv utveckling: ”Blir tydligt att armarna som funktion känns väldigt naturligt, men att ha armarna något upplyfta känns generellt bekvämare och roligare nu, jämfört med innan” (190319).

När *kruking* var föremål för undersökningen uppdagades att tidsförhållandet till musiken medförde stress, vilket ledde till ett experimenterande med timingen. När experimentet erbjöd ett alternativt förhållningssätt till timingen som lyckades beskrevs känslan som ”skönt” (200319). Experimenterandet med tempot uttrycktes även som spännande, och senare i stycket skrivs att treunderdelning i musiken ger en upplevelse av mer utrymme tidsmässigt. Idén om hur tiden kunde disponeras medförde en positiv reaktion: ”Det funkar rätt bra att tänka att ettan får vara lite försiktig för att inte släppa all vikt på en gång, sen är tvåan liksom mer genomsläpplig och trean landning” (200319). En överraskande

upptäckt om att det var lättare att kruka flera gånger på rad gjordes, och att kruka på ett sätt som gjorts förut i ett annat sammanhang kändes bekant.

Femte undersökningstillfället fokuserades på *händer i golvet*, och första raderna i anteckningarna beskriver ett provande som inte känns motiverat. Detta följs av en idé om att prova om musikalitet kan tillföra något lustfyllt (260319). Nästa tillfälle av positiv upplevelse kommer efter ett långt stycke med många meningar som uttrycker frustration. Det är i provandet av att göra ett slags handstående influerat från modern och nutida dans som det sker en vändning: ”Woho! När jag hittade momentum och landade med musiken kändes det hemma!” (260319). Därefter följer ett resonemang om hur handståendet kan underlättas mer, och att det som hänt har lett till något användbart (260319).

3.2.1 Sammanfattning positiva upplevelser

Tillfällen som beskrivit att något har känts bekant har ofta åtföljts av ordet bekvämt, och många av de positivt kodade situationerna handlar även om att kroppsligt känna sig bekväm. Exempel på det är när rörelserna utgår från en position som känns bekväm, känns lätt att utföra eller får tillräckligt mycket tid för att hinnas med. Tiden verkade ha betydelse vid flera tillfällen där det gick att utläsa en positiv upplevelse. Vilja kan ses som ett uttryck för motivation, vilket nämns och tycks bidra till något positivt i flera situationer. På flera ställen i anteckningarna förekommer musik som en aspekt som påverkar viljan och musik nämns även i samband med uttryck som ”roligt” (190319). Ofta skrivs även att musiken i förhållande till en specifik kroppsdel ger motivation. Anteckningarna beskriver flera gånger en positiv upplevelse efter hanteringen av ett problem.

3.3 Process

Den praktiska undersökningen i första tillfället följdes av reflektioner och associationer till ordet aggression som användes som utgångspunkt och därefter avslutades sessionen med ”Mina upplevelser idag:” (110319) som återger några avslutande reflektioner och en fråga om vad Halling innebär. Motivation lyfts i samma stycke som en anledning till att det var svårt att utföra vissa moment, och motivation kan tolkas som en parameter som påverkar processen. Ordet motivation förekommer i formen ”omotiverad” på flera ställen i anteckningarna, dels i de båda förberedande tillfällena och dels i samband med att göra ”akrobatiska” rörelser (11/130319). I utforskandet av *händer i golvet* uttrycks igen att det känns omotiverat att göra ”armhävningsgrejen” (260319). Armhävningsgrejen är samma rörelse som beskrevs som omotiverad i det andra förberedande tillfället.

Andra sessionens anteckningar innehåller en formulering om att det finns en plan för

tillfället och tycks mindre frågande och tveksamt än det föregående tillfället: "... Först inventerar jag vad som finns i min kropp, sen dansar jag mer varje del/komponent, och sen utvärderar vilka delar som inte känns bekväma eller naturliga" (130319). Av anteckningarna att döma verkar planen fullföljas, och utvärderingarna som nämns finns tydligt beskrivna. Efter beskrivningarna följer idéer om hur undersökningen ska fortsätta utifrån utvärderingarna. Flera av idéerna följs av ett frågetecken, exempelvis: "Att gå vidare skulle kunna vara att jag i studio undersöker hur jag kan göra materialet bekvämt i min kropp. En komponent i taget eller? Med inspo från hallingmaterial?" (130319). I den formuleringen råder inte samma tveksamhet som i frågorna från det första tillfället, då hela stycket är ett resonemang där frågorna är idéer som leder varandra vidare i en ordningsföljd.

I undersökandet av *armar som dansar* hämtades inspiration i form av anteckningar från filmklippen löpande under sessionen utöver att de lästes innan. I det första förberedande tillfället uttrycks att det är svårt att hitta musik. Problemet kring musik nämns igen först under tillfället för *armar som dansar* där det står "använder en spellista jag gjort med fyra olika Hallingar/Laus hela sessionen" (190319), vilket kan ses som en progression i frågan. Anteckningarna innehåller sedan en tydlig beskrivning av att dans på valsbana⁹ med hängande armar ska prövas. Konkreta reflektioner som beskriver när det exempelvis känns tungt eller bra följer provandet. När undersökningen pågått "... två låtar till, huller om buller i rummet" följer en positiv reaktion om att armarna känns musikaliska. Upplevelserna beskrivs genom associationer och förloppet av sessionen påminner om det första tillfället. Där prövades en idé praktiskt som följdes av reflektioner och associerande reflektioner, som exempelvis: "Att vinkla handflatorna nedåt eller uppåt känns olika. Uppåt mest bekant. Associerar till Jesusstatyn eller Ödmjukhet" (190319). Efter associationerna prövades fler detaljer och specifika komponenter av att dansa med armarna vilket följs av att prova det svårare och "... obekväma ovan axlarna" (190319). Sista stycket från sessionen sammanfattar några av insikterna om vad som känns naturligt, vad som känns obekvämt och vad som förändrats: "att ha armarna något upplyfta känns generellt bekvämare och roligare nu, jämfört med innan" (190319). Det är en indikation på att något i undersökningstillfället har lett processen vidare.

Ansatsen var mer vaksam när *kruking* prövas. De inledande raderna i anteckningarna framför inte en tydlig plan för hela sessionen såsom tidigare tillfällen gjort utan planen är att först känna efter hur kroppen tekniskt och styrkemässigt klarar av rörelsen. Det tydliggörs i

⁹ Att dansa runt i rummet, på en cirkel moturs

följande stycke att det handlar om en rädsla för att skada sig, och utifrån det nämns konkreta lösningar till några problem, som exempel att ta av strumpor och skor för att undvika att halka. Timingen blir mål för experimenterande när det upplevdes stressigt att förhålla sig som vanligt till musiken, och idéerna utvecklades från att bara ta mer tid på sig i krukets till att förhålla sig flexibelt tempomässigt innan och efter ett kruk. Timingen är även en del i processens progression under provandet av händer i golvet: ”Jag tyckte det gick lättare om jag gick ur puls de sista stegen från gåendet innan handstående för att småspringa lite och ta sats” (260319).

De nästföljande upplevelserna som återfinns i anteckningarna från *kruking* innehåller en överraskande upptäckt, en bekant känsla och en ny idé att pröva. Utifrån det stycket, som inte innehåller någon direkt problematik verkar processen driva sig själv. Sedan sker något som gör att smärta i ett knä uppkommer, vilket återges i ett stycke som reflekterar kring händelsen på ett ganska inåtblickande sätt, med referenser till tidigare upplevelser av knäsmärtor. Resonemanget efter är sakligare, med många konstruktiva idéer och fler reflektioner om hur det gick innan händelsen med knät och en insikt nämns kring hur underhållen teknik och styrka är en viktig grund för utövandet.

I det sista tillfället ingår en uppvärmning i planen inför att börja undersöka *händer i golvet*. Efter uppvärmningen prövas armhävningenspositionen och de första reaktionerna beskrivs med en ifrågasättande ton. Det åtföljs av ett stycke som genomsyras av skepsis som beror på omotiverad känsla. En idé om att fokusera på musiken yttras och verkar möjliggöra en vändning i processen, men bemöter nederlag: ”Nej. Det känns som en gympaövning...” (260319). Efter det provades en annan rörelse där filmklippen användes för att påminna om tekniken. Rörelsen prövas och leder till frustration över att det är för svårt att få till tekniskt, vilket avslutar stycket. Efter det prövas en tredje rörelse med en idé om att ta inspiration från ett handstående som det finns förkunskap om från erfarenhet av modern dans. Det möter också en tröghet, men när tekniken faller på plats blir det möjligt. Processen kunde då leda vidare till flera konkreta och konstruktiva insikter om vad som krävs för att det ska fungera, som exempelvis det tekniska som nämns ovan, samt timingen som nämnts tidigare.

Planen som beskrivs i anteckningarna för det sista tillfället förklarar att det är en sammanfattande session som ska utgöra en möjlighet för att sammanfoga processerna av de tidigare tillfällena till en dans. Ett och samma korta stycke beskriver sedan progressionen av tillfället, vilken handlar om en frustration till följd av pressen inför kamerans närvaro i rummet, samt hur utloppet för känslorna antog formen av rörelse. Här är händelseförloppet likt det föregående tillfället, med skillnaden att det fanns flera omgångar av frustration som

del i processen innan den slutligen leder till rörelse eller leder vidare processen i det tidigare tillfället.

3.3.1 Sammanfattning och tolkning av processen

De flesta av undersökningstillfällena börjar med tankar, idéer eller en plan över det som ska ske. I två av fallen uttrycks tydligt en idé om att börja med att värma upp, i det ena fallet som utgångspunkt för hur resten av sessionen ska planeras, och i det andra finns uppvärmningen med som en del av en uttänkt plan. Progressionen har en liknande struktur inom alla de olika tillfällena där tankar eller idéer leder in i ett praktiskt undersökande vilket följs av reflektioner. De olika tillfällena skiljer sig mest angående hur reflektionerna sedan möjliggör vidareutveckling och i vilken riktning. Exempelvis inleds tillfället med *armar som dansar* med en tydlig plan, och svårigheterna i det tillfället uppkommer först efter flera positiva reflektioner. Avslutningen på sessionen är konstruktiv och konstaterande. I *kruking* är det en vaksamhet i starten, vilken följs av problemlösning och experimenterande tills smärta stoppar upp det praktiska utforskandet och istället sätter igång en del tankar. På slutet lyfts ändå en del konstruktiva och konkreta idéer och reflektioner. *Händer i golvet* innehåller tillfällen där den aktuella rörelsen överges till följd av ett prövande som inte går framåt på grund av svårighetsgraden, och en ny rörelse prövas istället. Inte under något av de tidigare tillfällena har en rörelse lämnats förutom vid knäskadan i *kruking*. När den nya rörelsen i *händer i golvet* prövas leder den till ett genombrott utvecklingsmässigt som också skiljer sig från svackorna i de tidigare tillfällena.

Avsaknad av motivation har ett tydligt samband med svårigheter, och i de tillfällen det omnämns har det lett till att något helt annat måste provas för att kunna gå vidare i sessionen. Teknik och kroppslig förmåga är också parametrar som påverkar möjligheten för att komma vidare i processen där avsaknad av styrka eller teknik gjort vissa rörelser svåra att jobba med och utveckla samtidigt som tekniken ibland efter en stunds övande har möjliggjort utveckling. Vid flera tillfällen nämns musiken som i sig kan utgöra en uppgift för motivation eller intresse eller för att nå ytterligare perspektiv. De första två tillfällena var till för att förstå och undersöka med vilket fokus och hur undersökningen skulle genomföras, och från första till andra tillfället är det stor skillnad på hur planerat tillfället är. Dessa två tillfällen leder tydligt vidare med en idé om att komma fram till en plan. De tre tillfällena som fokuserar på specifika rörelser är mer särskilda från varandra, och det sista har en agenda av att vara

avslutande samtidigt som förloppet inte blev avrundande utan snarare öppnade upp för mer reflektion och undersökning.

4 Diskussion och sammanfattning

Genom processen av arbetet har två områden framträtt som huvudsakliga rubriker för min förståelse av vad arbetet kommit att handla om. Det ena är tillgängliggörande av Halling konkret, med fokus på rörelser och dansande och det andra är tillgängliggörande av Halling ur ett jämställdhetsperspektiv, med fokus på kontext. Dessa två områden ser jag som omskrivningar av frågeställningarna jag hade i början, där frågan ”*Hur kan jag genom en utforskande praktik i Halling själv definiera och ta mig an upplevda svårigheter?*” går in under det första området, och de andra två ”*Hur kan jag som kvinna förhålla mig till en starkt mansdominerad dansform?*” och ”*Vilka bakomliggande strukturer finns och hur kan de belysas och angripas i förhållande till dansen eller andra liknande situationer?*” ingår i det andra området. Områdena kommer vara utgångspunkter för min diskussion där analys, litteratur och samband mellan dem kommer att diskuteras. I slutet kommer en metoddiskussion utvärdera arbetsprocessen och redogöra för hur jag i efterhand ser på mina val av metoder.

4.1 Hallingens tillgänglighet – dansen och rörelserna

Genom analysen av den praktiska undersökningen bearbetades materialet genom tre teman: *negativa upplevelser*, *positiva upplevelser* och *process*. Resultatet av alla teman gav klarhet i hur olika upplevelser är förknippade med vissa rörelser och hur processen påverkades av en positiv eller negativ upplevelse och tvärtom. Analysen synliggjorde att svårigheter delvis handlade om svårighetsgraden på vissa akrobatiska och ekvilibristiska rörelser; associationer till män, idrott och hallingsammanhang, avsaknad av motivation, förväntan, självkritik och funktionella problem som tid och kroppslig kapacitet. Utifrån analysen blev det tydligt att vissa av de negativa upplevelserna gick att ta sig igenom medan vissa andra var svårare att lösa.

I *Norske Dansetradisjonar* skildrar Bakka en uppgiftslämnarens ord om Halling där denne återger en rörelsesekvens i Halling. Beskrivningen innehåller släng och kast och stycket avslutas: ”Hallingskast, nakkespræt, kruking var og er de viktigste tempo i Hallingdans, lausdans, som den kaldes her. Imellem disse var det dans og slæng og spræt efter egen komposition i øieblikket” (Bakka 1978 s 84). Bakka tar vid och förklarar att Halling inte

har en fast form men att kärnmotiven är idrottslekar och tupplekar, blandat med steg och snurrar som återfinns i andra dansformer. Bakka skildrar en utsaga som kan sägas höra till historien, men på filmklippen jag använde som inspiration till det här arbetet finns en hel del som stämmer överens med den beskrivningen av Halling. De motiv som beskrivs som de viktigaste i *Norske Dansetradisjonar* (Bakka 1978) är synliga i flera av klippen, där kruking och nacksprätt blandat med andra volter och idrottsliknande motiv förekommer ofta. Att denna typ av motiv är en orsak till mina upplevda svårigheter blir problematiskt om samma motiv är de som ses utgöra själva grunden till Halling. Fortsättningsvis skriver Bakka att Hallingen främst är en spänstig och stilig tävlingsdans men som troligtvis varit mer frisläppt och mångfacetterad tidigare. Det kan öppna upp för alternativa idéer om estetik vilket i sin tur skulle kunna reducera de upplevda svårigheterna. Bakka skriver även att det brukade vara många som dansade Halling samtidigt på golvet och att var och en gjorde på sitt eget vis, även om det var en möjlighet att visa upp sig (Bakka 1978). Problemformuleringen skulle alltså kunna bemötas med en idé om att Hallingestetiken som grundar sig på mycket akrobatik och ekvilibrism kan ifrågasättas och varieras. Det upplever jag att jag genom undersökningen gjort när jag använt min kreativitet i förhållande till funktion för att utveckla alternativa sätt att exempelvis förhålla sig till timingen. Genom det resonemanget bemöts problemet genom förändrade estetiska ideal, men den del av problematiken som handlar om hur negativa upplevelser i form av obekväma rörelser kan bli tillgängliga för mig, måste hanteras på ett annat sätt. Analysens kapitel om positiva upplevelser synliggjorde några aspekter som påverkade situationerna där något positivt hände. Bland annat var motivation och musik aspekter som kunde påverka detta, och dessa upplevelser var ofta kopplade till utveckling av processen.

Jag har efter undersökningen, i form av föremål för den, fortsatt processa de upplevelser och upptäckter som gjordes. I förhållande till samtal jag haft om arbetet och litteratur jag läst har tankar om bakomliggande orsaker och lösningar tagit form i mitt huvud. Jag upplever att Hallingen har blivit mer tillgänglig för mig på ett konkret, rörelsemässigt plan. Enskilt övande i en studio, med en tydlig agenda som riktade in sig på specifika rörelser har möjliggjort utveckling av dessa rörelser, vissa mer än andra. Samtidigt har arbetet förtydligat den komplexa frustration jag känner som både grundar sig i en vilja av att kunna utföra fler akrobatiska rörelser än jag kan samtidigt som jag är kritisk mot en estetik där dansen bara ska handla om akrobatik, och hur de hallingsammanhang jag upplever underbygger denna estetiska ideologi påverkar mig. Estetiken i sig är något jag inte helt vill bort ifrån, utan jag uppskattar och värdesätter en dans som har utrymme för en annan slags

rörelsekvaliteter inom nordisk folkdans samtidigt som jag är kritisk till när dansen blir mer lik en idrott eller kraftmätning.

Den uppsats Halldis Folkedal skrivit om hallingdansande kvinnor vill jag beröra i relation till hur jag uppfattar de båda kvinnornas förhållningssätt till kön i folkdans som dansar Halling idag och intervjuas i den studien. Jag läser deras svar som att en gemensam anledning till att de började dansa var för att få möjlighet att röra sig mer explosivt och kraftfullt (Folkedal 2009). För mig är det intressant att de aspekterna av dansen jag upplevt svåra inte verkar bekomma dem, utan den problematik om kön de nämner snarare är reaktionerna de möter i pardans där en av kvinnorna förklarar att hon enligt vissa tar för mycket plats för att vara kvinna. Det angränsar till den punkt där jag upplever att en stor del av problematiken för mig personligen sitter. Att jag kommer att bedömas och bemötas som en kvinna som dansar Halling snarare än en hallingdansare. Både av mig själv och andra. Utifrån den uppfattningen ser jag sambandet mellan och förstår att hallingsammanhanget på många sätt påverkar min praktik och dans, även om jag i ovanstående stycken försökt särskilja den konkreta dansen från kontexten. Jag tror alltså inte att dansen och dess rörelser i sig behöver ha något att göra med kön, utan att det rörelsemässigt går att utföra dansen med idén om att det bara är att dansa medan kulturen runt Halling och alla faktorer som inte är konkreta rörelser är det som påverkar min dans.

4.2 Tillgängliggörande av Halling – kontextens påverkan utifrån mitt perspektiv som kvinna

De associationer som framkommer i analysen är för mig den tydliga länken mellan hallingkontexten och min praktik. Även om jag resonerat kring hur jag kan förhålla mig till rörelserna genom olika strategier och en egen plats för utövande, så tror jag utifrån det som lyftes om process i analysen att associationer som jag inte kunde förlika mig med och som uppkom i samband med en viss rörelse hämmade processen och utvecklingen. Att associationsbilder av mansfigurer i förhållande till rörelsen jag skulle göra verkade påverka mig negativt i undersökningssituationen. Det tror jag kan ha att göra med att en stor majoritet av alla de personer jag sett dansa Halling och varit erfarna Hallingdansare har varit män, och i samband med det utförda rörelser jag vet att jag inte har förmågan till (ännu). Det är en av anledningarna som får mig att tro att förebilder spelar en roll för den här typen av problem, och har spelat en roll i förhållande till mina upplevelser. Avsaknaden av en förebild att identifiera sig med och inom räckhåll för den egna nivån på utövandet gör att dansen blir svårtillgänglig. Motivation är en aspekt som hänger ihop med och kan påvisa innebörden av

förebilder, och i resultatet av analysen framkom att motivation är nödvändig för lärprocesser. Det finns flera exempel från litteraturen jag använt som belyser förebilder, bland annat Hanna Bergström som skriver inom samma tema som jag fast omvänt, utifrån pojkars upplevelser av att befinna sig i den dansvärld som är dominerad av kvinnor. I hennes text *Dans i skolan* svarar de intervjuade pojkarna på frågan om hur dans i skolan skulle behöva vara för att fler pojkar skulle lockas, vilket kan ses som synonymt med *motiveras* till, att dansa och säger bland annat att det kunde vara bra att ha fler manliga förebilder “Så att rörelserna och lektionerna blev mer ”manliga” ” (2009 s 27). Folkedal skriver om den första kvinnliga skidhopparen i Norge som argumenterade för att få vara med och tävla i sporten som tidigare bara varit för män, och resonerar kring hur sporten sedan blev mer jämställd mellan könen (2009).

Besläktat med funktionen av en förebild både som motivation och ögonöppnare i det här sammanhanget tror jag är betydelsen av igenkänning och att inte vara själv som minoritet. Lindgren Lauritzson skriver om kvinnor som gjort värnplikten och återger i sin text några av sina intervjupersoners tankar kring relationerna mellan kvinnorna i sammanhanget, där det både upplevdes som positivt att ha ett kvinnligt befäl eftersom de hade förståelse för ens situation som kvinna samtidigt som hierarkin kunde göra att befälet kände sig hotat av andra kvinnliga värnpliktiga (Lindgren Lauritzson 2012). Exemplet med värnplikten handlar om en situation där det både är en arbetsplats med de maktpositioner som det innebär samt den uttalade hierarki som råder inom försvarsmakten, vilket enligt mig gör att just det exemplet med ”hotet” från andra inte är helt applicerbart i mitt sammanhang även om det är intressant och säger något om den kontexten. Däremot kan upplevelsen av att utgöra minoritet i form av kön diskuteras utifrån samma text vilken innehåller flera exempel som jag känner igen mig i och pekar på något jag tycker hör till stämningen kring Halling, och som jag utläser övergripande i Folkedals text (2009). Flera av respondenterna i Lindgren Lauritzsons studie kände sig uppmärksammade på ett sätt som gjorde att de påmindes om att de var normbrytande i sammanhanget. En respondent uttalar sig om upplevelsen av att måsta anstränga sig mer än männen under övningar för att inte dra mer fokus än nödvändigt till sig på grund av ett dåligt resultat (2012). Lindgren Lauritzson fortsätter med att tydliggöra att ingen av intervjupersonerna uttryckte en vilja att få lättare uppgifter än männen, utan de var alla inställda på att anpassa sig efter de regler och villkor som rådde (2012).

Ansträngning och prestation är intressant i förhållande till den här undersökningens analysresultat, där både *förväntan* inifrån och utifrån vid några tillfällen varit en parameter som påverkat processen av att utforska svåra eller obekväma rörelser. Exempelvis lyfter

analysen av mitt sista undersökningstillfälle att en kamera i rummet medförde press. Ett annat tillfälle är när en rörelse är för svår att utföra tekniskt och lösningen på det är en rörelse som inte uppfyller den egna förväntade nivån. Det påminner om samma bestämda åsikt som Lindgren Lauritzson lyfter angående att inte vilja bli särbehandlade på grund av kön. Jag menar att den egna ambitionsnivån som förväntar sig en viss nivå på dansen i det här fallet bottenar i samma idé som den om att vilja ha samma uppgifter i värnplikten oavsett kön.

I förhållande till den upplevelse jag hade om att mansdominansen har färgat hallingkulturen och gjort den maskulin finner jag det Connell skriver i *Om genus* intressant, om könsskillnader och könsroller vilka är två begrepp som använts för att förstå och förklara att skillnaderna mellan kön snarare än en kroppslig olikhet beror på sociala roller som internaliseras. Connell skriver ”Idén att maskulinitet är den internaliserade manliga könsrollen möjliggör förändring” och förklarar att de sociala sammanhangen såsom skola, familj och arbete påverkar de sociala processerna genom förutsatta förväntningar. Genom rollforskning uppdagades hur andra förväntningar och nya rollmodeller kunde förändra könsrollerna (Connell 2009). Här förekommer förväntan igen som ett tema, vilket jag också tror har en roll i mina upplevelser av Halling och dess sammanhang. Teorin om att maskulinitet handlar om socialisation utifrån Connell gör det möjligt att se på hallingkulturen som föränderlig, om den nu ses vara maskulin. Den teorin föreslår förändring genom att förväntningarna i de sociala sammanhangen förändras, och där ser jag att mitt arbete skulle kunna vara en del av en sådan förändring genom att belysa ämnet och genom min egen förståelse som utövare inom fältet. Jag tycker även den teorin går i linje med den feministiska teori Alison Jaggar skriver om (Jaggar i Harding 2004).

Enligt socialistisk feministisk teori skulle lösningen på dessa problem ses ur en kvinnas perspektiv och i enlighet med det kan jag se mig själv som en del av en sådan aktion, och tror att en fortsatt aktivitet i frågan bör ske på kvinnors initiativ och med kvinnors agenda. Som jag skrev tidigare om den utveckling jag upplever i dansen av att ha ägnat undersökningstillfällena till att dansa själv i en studio, så har den egna agendan som utgår från mig hjälpt mig att skapa en uppfattning om i vilka rörelser problematiken i mig sitter, var en del av problematiken utanför min kropp finns och även genererat idéer och intresse för orsakerna bakom och i vilken riktning jag ska gå för att närma mig min lösning. Lösningarna är många, och såsom Jaggar skriver måste kvinnors upplevelser förstås som olika för alla (2004). Även om jag som aktivt val beslöt mig för att inte läsa feministisk teori innan jag gjorde undersökningen så inser jag i efterhand att jag varit en del av den förändring som socialistisk feminism tror på, där kunskap skapas efter de intressen som dominerar ett

sammanhang och att jag därmed varit en kvinna som skapat ny kunskap utifrån min ståndpunkt och mina upplevelser.

För mig består den här nya kunskapen i stora drag om förståelse för innebörden av tradition, normer, representation och förebilder, i förhållande till motivation och förväntningar samt att förhålla sig till en estetik som kroppsligt inte är tillgänglig för alla. Allt detta utgör för mig tydligt pedagogiskt användbara förhållningssätt som jag är inspirerad att själv jobba med för att kunna tillägna mig. Idén till projektet kom ur en pedagogisk situation, och under hela arbetet upplever jag att jag återkommit till pedagogiska sammanhang i tankarna eftersom erfarenheter av att både vara elev och pedagog bidragit till mina tolkningar och insikter. En tydlig insikt jag tar med mig som pedagog är att jag som pedagog kan göra val kring vissa saker men inte allt. I en undervisningssituation har jag med mig mer än bara det av mig som är pedagog, och det måste jag också förhålla mig till.

4.3 Vidare forskning

Utifrån det jag kommit fram till genom det här arbetet har jag diskuterat några olika aspekter som för mig framträtt som tydliga hållpunkter som har betydelse för mitt dansande och min fråga om kön i förhållande till det. En aspekt som jag nämnt men inte diskuterat djupare är sambandet mellan idrott och sport i förhållande till dans, och i förhållande till kön. Ett intresse jag har fått är att fortsätta undersöka praktiskt vad en hel grupp dansare skulle kunna göra för att påverka en sådan sak som att ett kön är överrepresenterat i en viss dansform, och det är något jag planerar att göra utanför forskningsfältet framöver. Ett annat område som jag själv blivit intresserad av och som skulle kunna forskas på är känslor i dans, utifrån egen praktik. Jag ser även utrymme för forskning om de normer som råder i sociala danssammanhang, och generellt forskning om folkdans.

4.4 Utvärdering av arbetsprocess och metodval

I efterhand tror jag att jag hade kunnat ha nytta av att lägga mer tid på att leta efter praktiska studier som var gjorda på liknande vis som denna för att lättare förstå hur en praktisk undersökning skulle kunna analyseras och skrivas i textform. Jag tror att min praktiska process hade kunnat påbörjas tidigare istället för att försöka tänka ut en strategi innan jag gick in i studion och började dansa. Nu använde jag ändå de första två tillfällena för att utarbeta och definiera vad jag ville undersöka närmare, vilket jag hade kunnat göra tidigare i processen. Då hade jag även kunnat göra ytterligare några fler undersökningstillfällen, vilket jag tror hade varit intressant. Det hade även varit berikande att resa till Norge och få tillgång till mer litteratur och vara geografiskt närmare ursprunget för traditionen. En stor del av min

process har skett runt omkring mitt arbete, och jag hade kunnat skriva tio sidor till om mina upptäckter utifrån anteckningar jag gjort angående hela arbetsprocessen och frågor jag ställt till mig själv. Den tid jag lade på att fundera, skriva och försöka förstå mitt problem och vad min undersökning handlade om tror jag var nödvändig för att kunna genomföra arbetet. En fundering jag ofta hade handlade om hur jag kunde göra den här undersökningen utifrån mig själv i förhållande till de stora frågor och starka åsikter jag upplevde fanns både i mig och runt mig, men jag har blivit införstådd med att undersökningen aldrig syftade till att skapa en generell sanning, utan att den handlade om att förstå en problematik som var upplevd och därför bara gick att undersöka utifrån mig, mina tankar, känslor och min dans.

4.5 Sammanfattning

Det här arbetet har handlat om att få en förståelse för varför jag som kvinna upplever att det är svårt att dansa Halling, och att utveckla Hallingen till något som inte känns lika svårt. Jag har utforskat min egen dans och mina upplevelser i dansen genom att praktiskt undersöka Halling och några utvalda rörelser som jag upplevde som obekväma i dansen. Jag tog inspiration från filmklipp med hallingdans med mig in i den praktiska undersökningen och jag har även läst om halling, genus, maskulinitet och feministiska teorier för att kunna bredda förståelsen för mina egna upplevelser. Upplevelserna var ofta laddade med känslor och det gick att utläsa att vissa rörelser var förknippade med negativa bilder av Halling eller svåra på grund av att de krävde en nivå av akrobatik jag inte besitter medan några rörelser var möjliga att utveckla eller öva på så att de genererade positiva känslor. Den praktiska undersökningen ledde inte bara till en förkroppsligad kunskap om Halling, utan gav också förståelse för vad i hallingkulturen det är som bidrar till min problematik med dansen. Bland annat handlar det om representation – att jag är kvinna och inte har många kvinnliga förebilder som ger motivation och att den förväntan jag har på mig själv och uppfattar utifrån när jag dansar halling spelar roll. Representation och förebilder känns tydligt relevant i förhållande till mitt pedagogiska utövande och jag känner att jag fått en förståelse för att jag som pedagog och person betyder något mer än min utstuderade pedagogik i undervisningssituationen, både med de val jag gör och med delar av mig som jag inte kan välja.

5 Käll- och litteraturlista

Bakka, Egil (1978). *Norske dansetradisjonar*. Oslo: Det norske samlaget

Bergström, Hanna (2009). *Dans i skolan, något för pojkar?*. C-uppsats, Särskild lärarutbildning. Malmö: Malmö högskola

Butler, Judith (2006[1999]). *Gender trouble: feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge

Braun, Virginia & Clarke, Victoria (2006) Using thematic analysis in psychology, *Qualitative Research in Psychology*, 3:2, 77-101

Connell, Raewyn (2008, 1995). *Maskuliniteter*. 2. uppl Göteborg: Daidalos

Connell, Raewyn (2009). *Om genus*. 2., utvidgade och omarb. uppl. Göteborg: Daidalos

Dahl, Ulrika (2016). Kön och genus, femininitet och maskulinitet I Lundberg, Anna & Werner, Ann (red.) (2016). *En introduktion till genusvetenskapliga begrepp*. Göteborg: Nationella sekretariatet för genusforskning, ss. 15-19.

Ehn, Billy & Klein, Barbro (1994). *Från erfarenhet till text: om kulturvetenskaplig reflexivitet*. Stockholm: Carlsson

Fisher, Jennifer & Shay, Anthony (red.) (2009). *When men dance: choreographing masculinities across borders*. Oxford: Oxford University Press

Folkedal, Halldis (2008). *Den kvinnelige hallingdansaren. Om kropp, kjønn og seksualitet i norsk folkedans*. Masteruppsats, Det historisk-filosofiske fakultet, institutt for musikk, dansevitskap. Trondheim: Noregs teknisk-naturvitskaplege universitet

Gard, Michael (2006). *Men who dance: aesthetics, athletics and the art of masculinity*. New York: Peter Lang

Helmersson, Linnea (2005). *Jasså, min herre dansar dam idag? En etnologisk studie av folkdans och kön*. C-uppsats. Härnösand, Mittuniversitetet, Institutet för humaniora

Hoppu, Petri (2014). Folk Dancers Cross-Dressed: performing Gender in the Early Nordic Folk Dance Movement, *Journal of Folklore Research*, 51(3), pp.311-335.

doi:10.2979/jfolkrese.51.3.311.

Jaggars, Alison M (2004). Feminist Politics and Epistemology I Harding, Sandra G. (red.). *The feminist standpoint theory reader: intellectual and political controversies*. New York, N.Y.: Routledge, ss. 55-65.

Kaijser, Lars & Öhlander, Magnus (red.) (1999). *Etnologiskt fältarbete*. Lund: Studentlitteratur

Kaminsky, David (2011). Gender and Sexuality in the Polska: Swedish Couple Dancing and the Challenge of Egalitarian Flirtation, *Ethnomusicology Forum*, 20(2), pp. 123-152. doi: 10.1080/17411912.2011.587244.

Lehikoinen, Kai (2006). *Stepping queerly: discourses in dance education for boys in late 20th century Finland*. Oxford: Peter Lang

Lindgren Lauritzson, Emma (2012). *Att vara kvinna i en mansdominerad verksamhet - exemplet värnplikten*. Masteruppsats, Samhällsvetenskapliga fakulteten, Psykologiska institutionen. Stockholm: Stockholms universitet, 2012. Tillgänglig på Internet: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:565216/FULLTEXT01.pdf>

Lindqvist, Anna (2010). *Dans i skolan: om genus, kropp och uttryck*. Diss. Umeå: Umeå universitet, 2010. Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-32496>

Thiagarajan, Premalatha (2017). Gender and ethnicity in Indian classical dance in Malaysia, *Asian Theatre Journal*, 34(1), pp. 97-121. doi: 10.1353/atj.2017.0006.

Tollin, Katharina & Törnqvist, Maria (2005). *Feministisk teori i rörliga bilder*. 1. uppl. Malmö: Liber

5.1 Andra källor

Landskappleiken. <https://www.landskappleiken.no/om-landskappleiken.199659.no.html> (hämtad 2019-05-15)

Nationalencyklopedin, halling. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/halling> (hämtad 2019-03-25)

Norsk Rikskringkasting, NRK, halling. <https://tv.nrk.no/sok?q=halling> (hämtad 2019-05-27)

Webbfiol, halling. <http://webbfiol.se/> (hämtad 2019-05-27)

Youtube, halling. https://www.youtube.com/results?search_query=halling (hämtad 2019-05-27)

Vimeo, 101 hattar att sparka ner innan jag dör. <https://vimeo.com/123106318> (hämtad 2019-06-03)

6 Bilagor

6.1 Bilaga 1: Filmklippen – kort presentation av de olika filmklippen

Connected - echoes of the past. Silje Onstad Hålien, Andreas Ljones. Dansaren och musikern spelar med tydlig kontakt och kommunikation med varandra, och dansaren rör sig i ett rörelsespråk som vandrar mellan en nutida danseestetik och Halling.

FRIKAR Impro & Hallingdans/ Halling dance. Videon visar först en dansare som varvar en nutida danseestetik i moderna inomhusmiljöer och Hallingdans. Videon övergår till att visa en musiker spela och tre dansare dansa halling på en scen synkroniserade och osynkroniserade.

FRIKAR - Tidarå pole dance. Tre dansare dansar på runda plattor i en grotliknande miljö, synkroniserat och osynkroniserat. Vid ett tillfälle höjer en av dansarna en stav med en hatt som en av de andra genom att slå en bakåtvolt sparkar ner. Klippet bryts mitt i dansandet

Martin Myhr, Halling A Landskappleiken 2015. Videon innehåller en dansare som av namnet att döma tävlar i Landskappleiken. På scenen finns två musiker som spelar langleik och dansaren som dansar Halling, och vid sidan av scenen sitter några personer som skulle kunna vara domare vid bord och iakttar. Vid två tillfällen står en person i ena hörnet med en käpp och räcker ut en hatt som dansaren sparkar ner vid båda tillfällena.

Torkjell Halling Landskappleiken 2016. På scenen som dansaren dansar Halling på finns även en musiker som spelar hardingfela, en person som står bredvid med en käpp och ibland ställer sig på en stol och räcker ut käppen med en hatt på som sparkas ner. På sidan av scenen finns ett bord vid vilket några personer sitter och iakttar samt antecknar under dansens gång. I övrigt dansas vanliga Hallingmotiv om vartannat.

Anders Aasberg, Halling A Landskappleiken 2015. Dansaren är på en scen och dansar Halling. En musiker spelar durspel på scenen, och ett bord med några personer som jag tolkar som domare sitter bredvid scenen. Vid två tillfällen står en person i hörnet av scenen och räcker ut en käpp med en hatt på som sparkas av.

6.2 Bilaga 2: Analys av Filmklippen

Hallingen i filmklippen analyserades inte efter en regelrätt metod, utan sågs utifrån teorier om manlighet, ickeverbal kommunikation och feministisk ståndpunkt. Detta gjordes efter att den praktiska undersökningen var gjord. Jag sökte tvärgående teman i innehållet av filmklippen utifrån litteratur om feministisk ståndpunktsepistemologi, maskulinitet och ickeverbal kommunikation snarare än att gå igenom filmklippen var för sig. Snarare än vilka rörelser som utförs i dansandet har det som kommit fram handlat mer om kvaliteter och beteenden. De teman jag kunde utläsa beskrivs under de fyra underrubrikerna *Halling på film som kunskap, fördelningen av uppgifter, rörelseuttryck i Halling* och *kön som uttryck i dansen*.

Halling på film som kunskap

Utan att ha gjort en ordentlig kartläggning över Hallingens arenor påstår jag utifrån min erfarenhet inom genren och efter mitt sökande i denna avsikt att Youtube är en av de rikare plattformarna när det gäller att få kunskap eller information om dansen. Jaggar argumenterar i *Feminist Politics and Epistemology: the standpoint of women*, för att kunskap konstrueras av praktiska och sociala anledningar, och att alla system av konceptualiserande reflekterar vissa slags sociala intressen och värderingar (Jaggar, 2004). Detta kan sättas i två olika samband med dessa filmklipp. Dels mitt eget användande och konceptualiserande av filmklippen, där jag redan i sökandet av dessa var medveten om min egen uppfattning om mansdominansen i Hallingkulturen och därmed kan sägas alltså skapar min kunskap utifrån dessa förutsättningar. Då kunskapen om Halling inte finns att tillgå genom särskilt många olika kanaler, och dessa filmklipp till största delen innehåller män som dansar dansen så kan kunskapsproduktionen också sägas vara förmedlad utifrån mäns intressen och värderingar (Jaggar, 2004). Nu är det en grov generalisering eftersom alla män är olika individer, men när det finns en till antalet tydlig majoritet anser jag ändå att det är värt att lyfta ur perspektivet av teorin.

Olika uppgifter i Halling

Aktörerna i filmklippen kan ses inneha olika roller, och antalet män som syns på scenen eller skådeplatsen är sammanlagt fjorton stycken i dessa sex filmer. Av dem är åtta dansare och sex musiker. Några som förekommer i flera av videorna är samma person, dessa är räknade de gånger de förekommer. Förutom dessa fjorton finns fem kvinnor fördelade i de olika klippen. Av dessa fem är två förekomster samma dansare och övriga tre innehar rollerna som käpphållare.

Dorothy Smith refereras till i ett stycke av Harding som kan uppfattas lite motstridigt, eller kanske snarare mångfacetterat (Smith 1979, se Harding 2004). Smith skriver genom Harding att kvinnor assisterar och bistår män där en slags uppdelning av arbetet gör att männen kan ägna sig åt mer abstrakt och konceptuellt arbete på avstånd från verklighetens praktiska uppgifter som förpassas till kvinnorna. Exempelvis hushållsarbete och omhändertagande av familjen. Samtidigt arbetar de kring de mer abstrakta och direktörslika arbetena med att konkretisera det abstrakta och omsätta det i praktik. Harding citerar Smith där denne skriver att kvinnorna allt som oftast är de som medlar mellan det konceptuella läget och det aktiva och faktiska (Harding 2004). Detta fick mig att få syn på rollfördelningen i filmklippen. Först reagerade jag inte alls eftersom det är en bekant syn inom hallingkulturen, men Smiths resonemang både belyste rollfördelningen samtidigt som det går lite emot min tolkning av aktivitet och abstrakt arbete. Att kvinnorna i det här fallet fler gånger än att vara dansare var käpphållare, kan ses som en liknande fördelning som den Smith skriver då de bistod dansarna som i det här fallet var män (Harding, 2004). Däremot är sammanslagningen av aktivitet och assisterande till den kvinnliga arbetsrollen inte densamma i situationen i filmerna. Där kan männen, dansarna ses som de aktiva, och kvinnorna som assisterande.

Rörelseuttryck i Halling

I *maskuliniteter* skriver R W Connell om bland annat maskulinitet och om mäns kroppar där hon lyfter idrott och sport som en stor generell definitionsfaktor av maskulinitet (Connell 2008). Sportsammanhang visar upp den manliga kroppen och dess förmåga till styrka och skicklighet och Connell uttrycker det som att män får agera ut stiliserat stridande mot varandra (2008). Detta pekar på den roll av aktivitet männen i filmerna hade jämfört med Smiths tillskrivning av aktivitet till kvinnor (Jaggar 2004). Henley skriver utifrån Theemans metaforiska tankar om att sport utgör en arena för gester och rörelser kopplade till maskulin kultur där sporten blir ett utlopp för kroppsutveckling i form av styrka och rörlighet (Henley, 1977).

Sporten som arena för maskulin kultur ställs av Henley bredvid dans som den motsvarande arenan för femininitet, där dess tillskrivna förmågor/karaktärsdrag får utrymme. Författaren lyfter även de statuskillnader som finns mellan dessa olika aktiviteter i form av synlighet och ekonomiskt stöd där elitidrottare blir välbetalda medan dansare måste söka bidrag för att kunna gå runt. Detta liknas vid statuskillnaden mellan "...[de]"maskulina" (aggressivt, tävlingsinriktat) och "feminina" (graciöst, samarbetsvilligt) rörelsesystemen i vårt samhälle" (Henley 1977, s. 145 egen övers.).

Detta i förhållande till andelen män som dansare i filmerna är intressant ur flera perspektiv. Delvis är här dansarna män, vilket inte går helt i linje med Theemans kategorisering av maskulinitetens och femininitetens hemmahörande i sporten respektive dansen om en inte anser att rörelsespråket i hallingen i filmklippen hör hemma i den feminina kategorin. Snarare har dansandet på filmerna koppling till de aspekter av aggressivitet och tävling Connell även framför som förknippas med manlighet och idrott (Connell, 2008). Här finns ett möjligt samband mellan bilden av dessa kategoriseringar där maskulina gester och rörelser hör samman med sport, och denna specifika mansdominerade dans som just innehåller moment av tävling och sportliknande uttryck. Utifrån min erfarenhet av folkdansgenren i stort anser jag att Hallingen sticker ut i sitt formspråk och är den mest akrobatiska och idrottslika dans inom nordisk folkdans som dansas idag.

Kön som uttryck i dansen

Tollin och Törnqvist skriver i *Feministisk teori i rörliga bilder* utifrån Butlers teori om att könet konstrueras likt en akt. I hallingdansandet i filmklippen kan detta spelande ses som en del av scenframträdandet. Det dansades på scener i alla klipp till skillnad från exempelvis sociala eller inofficiella sammanhang, så performativitet finns med som parameter i tolkningen av alla klipp. Toller och Törnqvist skriver fram maktordningar, kategorier och könsidentiteter genom exempel från en film vars unga huvudkaraktär korsar gränser för de traditionella könsuttrycken som förväntas och som reaktion på det blir mobbad och förtryckt. Författarna lyfter Butlers tankar om att det inte bara är vissa personer som klär ut sig eller imiterar kön, utan vi alla imiterar kvinnan och mannen genom val av kläder och kroppsspråk. Kön tillskrivs genom en ständig teater där den indelning som görs aldrig är objektiv (Toller & Törnqvist 2005).

Dansarna i de flesta av filmklippen förhåller sig till Hallingens beståndsdelar utan större skillnader i utförandet. Jag uppfattar en tydligt genomgående estetik som mest bryts i klippet med dansaren Silje Onstad Hålien då hon bryter av sitt hallingdansande med att exempelvis röra sig i och ur musikens puls samt väver in formspråk från mer samtida dans. Toller och Törnqvist skriver att vi dagligen rättar oss efter idealen kvinnan och mannen och försöker korrigera felsteg. Utifrån dessa tankar och uttrycken för Butlers sådana om att det inte finns något naturligt kön skulle den homogena Hallingestetiken i filmklippen i samband med tidigare nämnda tankar om maskulinitetens koppling till sport, förmåga av styrka och skicklighet (Connell 2008) kunna vara ett uttryck för denna rädsla för felsteg.

6.3 Bilaga 3: Kategorisering tematisk analys

Positiva upplevelser

Bekvämt x4
Bekant x4
Motivation
Konstruktivt
Vändning (känslomässigt, dynamisk)
Positiv Vibe
Förvåning, upptäckt

Negativa upplevelser/svårigheter

Omotiverat
Vill nåt annat
Kaxigt, uppmärksamhetssökande
Obekvämt
Uppgivet
Frustration
Svårt x4
Starka känslor

Press

Borde

Position av underläge

Ursäktande

Argumenterande för provande

Osäkerhet

Associationer

Observerade associationer

Man, kvinna

Hockeylag

Liknelse gymna

Känner känslor

Starka känslor

Rädsla

Hets

Skönt

Bekant

Igenkänning

Ilska

Viktigt

Process - Neutrala Observationer

Förvirring

Förvåning, upptäckt

Frågande

Jämförande

Jämförelse före och efter

Tveksamhet, tudelad

Processvägskäl

Obekant

Ska humor kanske ingå i process?

Humor

Sarkasm

Liknelse gymna

Rörelse och Dans

Är inte dans Ploj?

Musik, timing och teknikens betydelse

Kropp

Praktik

Kropp ingå i rörelse och dans?

Kropp

Hämmad i kropp

Ifrågasättande om sin kropp